

A MAGYAR SZELLEM VILÁGFORGALMA

Au Pays des Élisabeth, Henry Bordeaux könyve a két Erzsébet országról.

Ezúttal egy kiváló francia szellem szegődött a magyar szellem pártfogójává. Henry Bordeaux, a Francia Akadémia tagja, az ünnepelt író, a mai francia irodalom egyik büszkesége, gyönyörű könyvet írt Magyarországról. A két Erzsébet, akinek sugárzó génusza e szegény ország fölött lebeg az Árpád-házi királyleány, a középkori ferences szellem első fejedelmi megtestesítője Szent Erzsébet, és I. Ferenc József király tragikus sorsú felesége, Erzsébet királyné, akinek megpróbáltatott, magános lelke különösen vonzódott ehhez az árva, magában álló néphez. Bordeaux könyve első fejezeteiben elmondja ennek a két Erzsébetnek történetét. Mint álomszerű legenda, tiszta miniatűrje bontakozik ki meszteri tolla alatt a rózsák csodája s a wartburgi vár asszonyának kálváriás élete. Irodalmi remek ez a kis legenda. Le kellene fordíttatni és iskolai olvasmánnyá tenni.

Ugyanilyen melegséggel ír a gödöllői kastély úrnőjéről, akit később csapások alatt roskadozó élete bolygó császárnévá tett, amint Gabriel d'Annunzio nevezte őt. Maurice Barrés a magány fejedelemasszonyának mondta és ez a név is nagyon ráilletett Erzsébet királynéra. Költőiség és magasztos tragikum borongta körül ezt a csodálatos főszerű lényt, aki fájdalomtól átjárt szívébe zárta a magyar nemzetet. Ő békítette ki a nemzetet királyával, ő volt az a sugárzó szellem, amelynek fénye harminc boldog év ragyogását árasztotta Magyarországra. A nemzet határtalan

hálával viseltetett iránta. A nép rajongó szeretettel vette őt körül. Valóságos legendává eszményesült itt, mikor Genfben lecsapott rá a gyilkos töre, akinek joggal odakiálthatta volna: «Miért bántasz engem? Szerencsétlenebb vagyok mint te...»

Magyarországot s fővárosát Budapestet a májusi akácvirágzás idején látta meg először Bordeaux s azóta ez az ország összeforrt emlékeiben a fehérfürtű akácvirágok mézes illatával, mint ahogy Napoleon is azt mondta szülőföldjéről: «Hunyt szemmel is felismerném az illatáról...» Első benyomása már az elragadtatás volt s ezt csak fokozta az alaposabb megismerkedés a magyar néppel. Budapest és Magyarország egészen elbűvöli Bordeauxt. Megigézi a jelen és fellelkesíti a mult, amelyben felfedezi a rokonságot a hajdani, lovagi Franciaországgal. Milyen feledhetetlen, költői sorokat szentel a magyar Alföldnek, Debrecennek, kert egyetemének és különösen a magyar pusztának. Chateaubriand szavait idézi a római Campagnán játszó fényről. De aztán megtalálja saját hangját is és az a néhány oldal, amelyen a puszta képét festi, megint klasszikus remek. Ellátogat Egerbe, megnézi a régi vár immár világhírű kazamatáit, a magyar barokk építészeti remekeit. De legtöbbet társalog Gárdonyi szellemével, akinek műveiből idéz is könyvében. Leírja az igazi magyar nagyúr megtestesülését gróf Eszterházy Móric személyében. Felidézi a kommunista rémuralom emlékeit. Amit a Balatonról és környékéről ír, az megint káprázatos színekben tündöklő költői ének. Lebilincselő olvasmány Bordeaux könyve annak is, aki jól ismeri mind-

azt, amit a nagy francia író lefest, de aki még sohasem látta ezt az országot, annak valósággal ezeregyéjszakai tündérrege. Vágyat, rokonszenvet fog ébreszteni Magyarországra iránt. Igaz barátokat szerez nekünk. A kötet Bordeaux állandó kiadójánál a Librairie Plonnál jelent meg gazdagon illusztrálva.

L'Opera del Genio Italiano all' Estero Gli Artisti in Ungheria.

*Az olasz szellem művei külföldön. —
Művészek Magyarországon.*

Megemlékeztünk már arról, a hatalmas munkáról, amely monumentális kötetek hosszú sorában számol be azokról a megbecsülhetetlen értékű művekről, amelyeket évszázadokon át az olasz géniusz ajándékozott a világnak. Benne van ezekben nemcsak a festészet és szobrászat és építészet minden nagy alkotása, hanem a tudománynak, a civilizáló urbanitásnak, iparnak és kereskedelemnek, gyarmatosításnak minden műve, amellyel a Földközi tengeri civilizáció letéteményese az emberiség haladását elősegítette.

Egy kötetet az olasz hadimérnökök magyarországi várépítő munkájának szentelt ez az impozáns gyűjtemény. Most a legújabban azoknak a művészeti alkotásoknak történetét foglalta össze, amellyel nagy és ismert nevé vagy névtelen olasz mesterek a magyar földet megajándékozták, a mi kultúránkat gazdagítottak. Igaz, hogy mint Valerio Mariani a kötet nagyszerű előszavában írja, ma már csak halavány nyomait, szegényes töredékeit találja itt a műtörténeti kutatás azoknak a ragyogó alkotásoknak, amelyeket itt az olasz művészet vagy annak befolyása az Anjouk és főleg Mátyás király korában a renaissance és a humanizmus magyarországi fénykora idején létrehozott, mert a másfélszázados török

uralom siralmas pusztítást végzett itt. Legfeljebb csak a romokból lehet következtetni azok monumentalitására.

A legújabb kutatások élénkebb fényt derítettek a középkori olasz építészeti befolyásokra. A XI-ik században lombard építészek serénykedtek Szent István király országépítő munkájában. A XIII. és a XIV. században Nápollyal voltak élénkebbek az összeköttetések és az udvarban dolgozó toscanai művészek révén Firenzével és Sienával. A trecento magas fejlettségű művészetéről beszélnek azok a gyönyörű freskók, amelyeket az ősi esztergomi bazilika romjai közt fedezett fel a Gerevich Tibor vezetése alatt álló Országos Műemlék Bizottság ásatása.

De a későbbi századokban sem szakadtak meg művészi összeköttetések Olaszországgal. A XVII. és a XVIII-ik században, amikor főképpen Martinelli, s a termékeny luganói építészek s a barokk Borromini-irányzata hódított tért hazánkban. A hatalmas anyagot Cornelio Budinis dolgozta fel külön fejezetekben tárgyalva a középkort, a renaissance-t és Corvin Mátyás korát, a Cinquecentot és a Barokkot, majd a XIX. század kezdetét, amelyben főképp Marastoni Jakabnak, a kiváló portretistának és iskolájának működésével foglalkozik.

A főhelyet a hatalmas kötetben természetesen az építészet foglalja el, második helyre szorul a szobrászat s az is akárcsak a freskófestés mint az építészet kiegészítő része. Igen jelentékeny és világraszóló az a miniatűr festészet is, amelyet Mátyás udvarában fejtettek ki a renaissance legkiválóbb miniatorai, elsősorban Attavante és Boccardi, Mátyás király világhírű Corvinái büszkeségei a legnagyobb európai múzeumoknak.

A monumentális kötetet, amely a Libreria dello Stato kiadásában

jelent meg nehéz merített papíron a legnemesebb metszésű nyomással, közel kétszáz műmelléklet díszíti, kezdve Szent István olasz ötvösművészs kezéből került koronájától egy finom művű Marastoni arcképig. Az értékes szövegen kívül egyben a magyar műtörténet páratlan gazdagságú és művészi kivitelű képes albuma ez gyönyörű folio kötet.

A római magyar Akadémia évkönyve.

A jelenleg Koltay Kastner Jenő egyetemi tanár vezetése alatt működő római Királyi Magyar Akadémia fenállása tizedik jubileumi évének megünneplésére Évkönyvet, Annuariót adott ki, amelyben tagjainak különböző tárgyú tanulmányait gyűjtötte össze. Ez az Akadémia három intézményt egyesít. Az egyik és legrégebb a Történelmi Intézet, amelyet még 1895-ben Fraknói Vilmos püspök alapított és saját római palotájában helyezett el, amelyet 1914-ben a magyar államra hagyott, a másik a gróf Klebelsberg Kunó kultuszminiszter által alapított Collegium Hungaricum, az olasz nyelvvel és irodalommal foglalkozó egyetemi hallgatók számára, amely szakoknak tanítását számos középiskolába is bevezette, a harmadik fiatal magyar művészek otthona, akik itt a nagy olasz művészet befolyása alatt fejlesztik tehetségüket. Az Akadémiának ez a része főképp Gerevich Tibor tanár irányításával a magyar művészetnek már eddig is igazi elitjét nevelte föl. Negyediknek mindehhez egy papi osztály is járul, amely a tanulmányaikat Rómában folytató katolikus teológusokat egyesíti.

Az Akadémia művészei az Akadémia termeiben május hónapban rendezett kiállításokon mutatják be munkájuk gyümölcsét. Az első ilyen kiállítást 1936 május 16-án Olasz-

ország királya és Etiopia császára maga nyitotta meg. Ebben az évkönyvben az Akadémia fiatal növendékei, történészek, nyelvészek, archeológusok, irodalom és művészettörténészek tanulmányai jelentek meg.

Az évkönyv első tanulmányát az olasz Giulio Quirino Giglioli írta itáliai vonatkozású magyar történelmi tárgyról «Pannonia és a Római Birodalom címen». Szabó Mihály szintén olasz magyar vonatkozású történelmi tárgyat dolgozott fel «XI. Ince pápa és Buda felszabadítása a török járom alól» című tanulmányában. Gáldi László a «Dunántúli román szellemről» értekezik francia nyelven. Radnóti Aladár érdekes műtörténeti tanulmánya a «Vatikán Világi Múzeumának bronzedényeiről» szól, Horváth Henrik német nyelven írta meg szintén művésztörténeti tanulmányát «Transdanubiën als Kunsthistorische Provinz» címen. Fischer András érdekes történelmi studiuma a «Köztársasági Róma parasztmozgalmaival» foglalkozik. Kardos Tibor arra a kérdésre igyekszik választ adni, mi volt a magyar humanizmus. Iván János «II. Lipót politikájának firenzei gyökereit» ismerteti. Ez a kötet egyetlen magyarnyelvű tanulmánya. Mayer Erzsébet Diomede Carafa Aragoniai Beatrixnek, Magyarország királynéjának ajánlott művecskéjével foglalkozik. Ez a Diomede Carafa előfutárja volt a híres Castiglionenak, a nápolyi Aragoniai udvar krónikásaként az udvar emlékezetes eseményeit jegyezte fel s így a többi közt Beatricénak Mátyás királlyal kötött házasságát is s végül hasznos utasításokat adott a jó udvari ember számára.

A nagykvart alakú, izléses kiállítású kötet, amelynek előszavát maga az intézet igazgatója Koltay Kastner Jenő írta, becses dokumen-

tuma lesz az olasz-magyar tudományos kapcsolatoknak.

Báró Villani Lajos két előadása Milánóban.

Báró Villani Lajos követségi tanácsos a kulturális osztály vezetője, a Napkelet belső munkatársa április folyamán két előadást tartott Milánóban. Az egyiket a Cinema Ambasciatori termében a magyar filmről. Az előadó kiemelte a magyar film jellegzetességeit. Rámutatott arra, hogy bár a magyar filmgyártás nem dicsekedhet olyan eredményekkel, amintőket a hatalmas filmiparral és óriási kivittel bíró nagy nemzetek felmutathatnak, mégis bír már akkora jelentőséggel, hogy egyáltalában nem hanyagolható el. Olyan kiváló rendezők és művészek működnek benne közre, akik megérdemlik a külföld figyelmét is. A magyar film fejlődését nemcsak az a tény határozza meg, hogy a kiviteli lehetőségére természetesen figyelemmel kell lennie, hanem az is, hogy meg kell felelnie bizonyos magyar követelményeknek, amelyek még a külföldi filmgyártásban is kivételes figyelemben részesítik azokat, amelyek a magyar élettel, szokásokkal, hagyományokkal foglalkoznak s a népi elemeket is felhasználják. Azután külön-külön foglalkozott a híradóval, a nevelő és oktató filmmel s a látványos és szórakoztató játékfilmmel. A különböző típusú filmekből mingyárt illusztrációkkal is kísérté előadását. A hatalmas termet megtöltő közönségnek élénk tetszése kísérte a Buda visszavételének centenárius ünnepségéről és a gróf Ciano olasz külügyminiszter budapesti látogatásáról készült híradókat. Azután bemutatásra került egy magyar falu életét bemutató film gyönyörű táncokkal és festői népviselettel. Igen érdekes részleteket mutattak be a paprika feldolgozását ábrázoló ok-

tató filmből s a Balatoni filmből különösen a balatoni vihar drámai jelenetei tetszetek. Azután a Mária nővér című filmből mutatott be részleteket. Az előkelő és nagyszámú közönség, amelynek soraiban ott volt Abele Egon főkonzul és élénk figyelemmel hallgatta Villani Lajos előadását és meleg ünneplésben részesítette az előadót.

Második előadását a Circolo Filologicóban a magyar-olasz kapcsolatokról tartotta báró Villani Lajos. Itt hatalmas történelmi távlatú képet adott az évezredes olasz-magyar vonatkozásokról. Beszéde költői szárnyalású hitvallás volt Róma mellett, amely Szent Istvánnak a koronát, hazánknak pedig a keresztény civilizációt adta. Élénk színekkel ecsetelte azután a magyar nép megrázó drámáját, amelyet ez a kelet és nyugat ütköző pontjában álló ország a századok folyamán játszott. Történelmi szerepe kezdetén már Bizánc és Róma között kellett választania Magyarországnak. Rómát választotta s azután vére hullásával védelmezte a civilizációt, melyet magáévá tett.

Báró Villani előadása előtt intervjut is adott az Itáliának. Ebben a nyilatkozatában a jelenlegi magyar-olasz szellemi kapcsolatokról szólva kiemelte báró Villani, hogy a magyar középiskolákban jelenleg nyolcezer növendék tanulja az olasz nyelvet s az olaszul tanuló diákok száma évről-évre nő. Hangoztatta, hogy az olasz kultúra egyben latin szellemet is jelent s ez egy a római keresztény civilizáció szellemével s annak a meggyőződésének adott kifejezést, hogy Magyarország csak Rómával haladhat együtt.

A milánói lapok nagy elismeréssel emlékeztek meg Villani Lajos előadásairól, különösen kiemelve az előadó kitűnő és választékos olasz-ságát.

Hankiss János előadásai Franciaországban és Olaszországban.

Hankiss János debreceni egyetemi tanár, aki igazán élénk és eredményes munkásságot fejt ki a francia-magyar és az olasz-magyar kapcsolatok elmélyítése érdekében, április folyamán az előadások egész sorát tartotta Franciaországban s később Olaszországban is. Hankiss János április 4-én utazott Franciaországba és első előadását április 9-én a Radio P. T. T.-ben tartotta Vestiges Hongrois en France (Magyar nyomok Franciaországban) címen.

Második előadását a Sorbonne egyik termében az amphitéatre Guizotban tartotta előkelő közönség jelenlétében, amelynek soraiban Khuen-Héderváry Sándor gróf követ és számos egyetemi tanár, Müller-Molnos Lipót, a Centre d'Étude Hongroise en France igazgatója és a francia tudományos világ számos kiválósága megjelent. Az előadáson Paul Van Tieghem az európai hírv irodalom történetudós elnökölt és Hankiss János La Latinité du Génie Hongrois címen a magyar szellem latin gyökereiről beszélt.

Majd Rennesben, az ottani egyetemen következett két előadás. Az első La Ballade dans la Littérature Française et dans la Littérature Européenne címen a magyar ballada irodalom s a népballada világirodalmi jelentőségéről szólt. Második igen nagy érdeklődéssel hallgatott előadásában Liszt Ferencet, a nagy magyar zenei zsenit, mint romantikus író-t mutatta be. Előadás után Galletier dékán mondott meleg szavakban köszönetet az előadásért.

Április 13-án Clermont Ferrandban, az ottani egyetem bölcsészeti karán ismét Liszt Ferencről tartott előadást Hankiss professzor. Majd ugyanezt az előadását megismételte Aix-ben, ahol előadását

I. Gros, az egyetem bölcsészeti karának dékánja köszönte meg.

Franciaországból Olaszországba utazott. Itt első állomása Nápoly volt, ahol előadását Luigi Salvini, a kitűnő magyarbarát professzor készítette elő, míg a padovait és a bolognait Abele Egon báró magyar főkonzul. Nápolyban április 22-én tartotta meg előadását Hankiss s utána gróf Barbielli képviselő fogadást rendezett tiszteletére. Meghívást kapott a japán nagykövet tiszteletére rendezett fogadásra is, amelyen szintén részt vett.

Padovában április 26-án tartotta meg előadását a két baráti nemzet szellemi kapcsolatairól, majd április 27-én Bolognában beszélt a magyar kultúra latin szelleméről. Előadás után az egyetem centenáris termében rendeztek fogadást tiszteletére.

A Temps irodalmi tárcéja Hankiss és Molnos-Müller francianyelvű magyar lírai anthológiájáról.

A magyar szellem nagy külföldi sikerének könyvelhetjük el, hogy az Anthologie de la Poésie Hongroise-ról, amelynek megjelenéséről a Napkelet már beszámolt André Thérive a kiváló regényíró s egyik legelismertebb nevű francia kritikus, aki a Tempsnál Paul Souday örökébe lépett, ennek a lapnak rendes csütörtöki kritikái közt tárcát írt Hankiss János és Molnos-Müller versgyűjteményéről. Thérive egészen kivételes melegséggel szól a magyar líráról, amelynek remek távlatú összefoglalását adja Kölcsyedtől napjainkig. Megállapítja, hogy ez a líra különösen mult vonatkozásaiban világirodalmi remekeket tartalmaz. Pompás sorokat szentel Petőfi nagyságának. «A pusztáról» írt költeményét fonségesnek találja. Arany Jánosról, Gyulairól ír. Egész terjedelmében idézi Gárdonyi Géának egy remekbe

készült kis balladáját. A modern költők közül Adyt, Marconnay Tibort, Kemény Simont, Szabó Lőrincet, Kosztolányi Dezsőt említi és Mécs Lászlót, akiben egy magyar Le Cardonnelt lát. Elragadtatással szól a kis bevezetésekről, amely mind-megannyi tökéletes kis humanista portré. Megdicséri a fordítások hajlékony, lüktető franciaságát is. Megjegyzi azt is, hogy ezek közül a költők közül nagyon sokan származnak olyan vidékekről, amelyeket elszakítottak Szent István koronájától.

Magyar művészek Hollandiában. A hágai Nederland Honarije egyesület április 9-én a Parkszálló dísztermében magyar művészetet rendezett, amelyen részleteket mutattak be a Hungária filmből is. Megjelent itt báró Wreedenbruch az egyesület elnöke feleségével Apor Henriette bárónővel, von Vorst tot Vorst báró alelnök, Westerouen van Meeteren és mások. Április 17-én pedig a Katolikus Rádiótársaság, a Holland repülőtársaság, az Általános Németalföldi Idegenforgalmi Egyesület az amsterdami Hungaria Club a Carlton szálló nagytermében magyar estet rendezett. Közreműködtek Nagy Izabella, Bordy Bella, Kőszeghy Ferenc, Lendvay Andor, az

Operaház művészei és Kosáry Emma énekesnő, akiket Korcsmáros Nándor író, a Fészek, Club gazdája kísért. Az esten 600 főnyi közönség jelent meg.

Magyar művész chicagói sikere. Aba-Novák Vilmos a kiváló magyar festőművész a chicagói Art Institute kiállításán Állatvásár című művével megnyerte a kiállítás 400 dolláros második díját, a Watson F. Blair díját. Aba-Novák Vilmos meghívásra másodszor vesz most részt a chicagói kiállításon.

Magyar rádióest Rio de Janeiróban. Rio de Janeiróban a Sociedade Radio Nacionale, Brazília legnagyobb rádiótársasága az ottani magyar kolónia részére magyar rádióestet adott. Közreműködtek Ladányi Miklósné és Tóth Gizella, akik énekszámokat adtak elő. Az est műsorán magyar lemezek adták a többi számot.

A Przeglad Polska-Wegierskie, a kitűnő magyar lengyel folyóirat március-áprilisi száma sok érdekes magyar vonatkozású cikket közöl. A szemle címlapját Horthy Miklós kormányzó képe díszíti. Divéky Adorján Bem és Petőfi címen írt érdekes cikket. Ezenkívül kritikák, társadalmi és gazdasági tanulmányok teszik változatossá a szemle tartalmát.

Tóth-Füsy:

Június elején jelenik meg!

A MAGYAR HAJ-, SZAKÁLL- ÉS BAJUSZ TÖRTÉNETE A HONFOGLALÁSTÓL NAPJAINKIG.

Megrendelhető postán P 1.50-ért,

☛ Sebestyén László főv. tanárnál Pestszentlőrinc, Gróf Tisza István-út 59.

A NAPKELET minden közleményeért írója felel.

A szerkesztésért és kiadásért felelős: KÁLLAY MIKLÓS.

Stephaneum nyomda r. t. — A nyomdáért felelős: IFJ. KOHL FERENC.